

Designing and validating the psychological components of citizenship literacy in order to provide a desirable model

Seyed Ali Saadati¹, Mehboobe Suleiman Pourimran², Roya Afrasiabi³

1. Ph.D Candidate in Educational Management, Department of Educational Sciences, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran. E-mail: Saadatiseyedali@gmail.com
2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran. E-mail: m.pouromran@gmail.com
3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran. E-mail: rafrasiabi.dr@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 25 August 2023
Received in revised form
23 September 2023
Accepted 27 October
2023
Published Online 22
November 2023

Keywords:
psychological
citizenship literacy,
psychological
requirements of
citizenship,
psychological
information,
psychological interest,
psychological
participation

ABSTRACT

Background: An important step in addressing the educational goals of a society and one of the important elements for the long-term development of societies is addressing citizenship literacy. Therefore, all educational communities try to provide training in the field of citizenship literacy. Citizenship literacy has dimensions that addressing its psychological dimensions is important.

Aims: The aim of the present study was to design and validate the psychological components of citizenship literacy in order to provide a desirable model.

Methods: The research method was to use a mixed research design (qualitative-quantitative) of an exploratory type. In the qualitative section, the statistical population was faculty members and experts, specialists and experts, 18 of whom were selected by purposive sampling. In the quantitative section, 347 faculty members in the fields of education and sociology, teachers and education experts in North Khorasan Province were selected as the research sample by stratified random sampling. Qualitative data were analyzed by content analysis and coding, and quantitative data were analyzed using descriptive and inferential statistical methods. In the statistical inference section, the structural equation modeling method (exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis of the first and second stages) was used using version 23 of SPSS software and AMOS software.

Results: The research findings led to the identification and confirmation of 4 main categories and 20 sub-factors. The findings showed that these codes include the psychological requirements of citizenship, psychological information, psychological interest, and psychological participation. The results also showed that the extracted model has appropriate internal validity.

Conclusion: The results showed that psychological citizenship literacy takes place in different contexts and has various dimensions, such as: political, social, and cultural dimensions of citizenship, psychological interest in various local, national, and global communities, and membership in the political community.

Citation: Saadati, S.A., Suleiman Pourimran, M., & Afrasiabi, R. (2023). Designing and validating the psychological components of citizenship literacy in order to provide a desirable model. *Journal of Psychological Science*, 22(129), 235-246. [10.52547/JPS.22.129.235](https://doi.org/10.52547/JPS.22.129.235)

Journal of Psychological Science, Vol. 22, No. 129, 2023

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.22.129.235](https://doi.org/10.52547/JPS.22.129.235)

✉ **Corresponding Author:** Mehboobe Suleiman Pourimran, Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran.

E-mail: m.pouromran@gmail.com, Tel: (+98) 9158555561

Extended Abstract

Introduction

An important step in addressing the educational community of a society and one of the important elements for the long-term development of societies is addressing civic literacy. Therefore, all educational communities strive to train providers in civic literacy. The necessary conditions for mastering civic literacy are systematic civic education at school, the formation of a legal culture in families, and access to the Internet (Sorokin et al., 2021). Everyone emphasizes that “civic literacy is crucial for building a healthy society. Many studies prove that improving civic literacy and social empathy determine the highest level of civic participation (Hylton et al., 2023). The concept of civic literacy is understood here as the development of knowledge about the world, about behavior in the world, and about understanding oneself in the world. Civic literacy is both about awareness of facts and events and about a discourse that opens up for classical and reflective conversations beyond the subject, towards the social environment and the social environment (Wahlström, 2022).

Civic literacy is a matter in shaping the personality of students. The low literacy of students in the field of civic literacy had a significant impact and caused various national problems (Madakir et al., 2022). Using civic literacy in citizenship education through the methods they do, including 1) Modeling is used for teaching through civic project activities. 2) Students are asked to talk about citizenship with a discussion solution system, then students are asked to write them down in the form of a resume. 3) Democratic practical activities in the form of electing the heads of the knowledge councils as a tool for citizenship education. 4) 20-minute literacy program before studying. Before entering the classroom, students read books for an hour, from educational packages, novels, term papers, etc. 5) Giving homework on civic insight. This research helps to improve civic quality and motivate (Anditasari et al., 2023). Citizens of the country must know the rights and duties, laws, values, and procedures related to the

existing conditions together in a comprehensive, peaceful, and dignified manner. (Madakir et al., 2022) Citizenship literacy has a goal that is in citizenship education. These two things are related because they both have the same direction: forming a good society. Citizenship is very important for social socialization among children, youth, and religion. Citizenship is an important skill because it requires students to know the powers and duties of the state society at the local, regional, and national levels, that is, using common motives. This study was conducted with the aim of determining citizenship literacy in the process of citizenship education in schools. One of the organizations or systems that has a therapeutic role in citizenship education is the education organization or system, and it is special among other citizenship education in secondary school students due to the citizenship nature of these students. Based on the identified principles and components, a model of the method and components of citizenship education for middle school students can be designed in this context, and in this context, education specialists and planners can take progressive steps towards increasing the understanding of the psychological components of citizenship for middle school students through the identified Brandi patterns.

Method

This research is applied in terms of its purpose because it is carried out in line with the practice and needs of the society. In terms of time, the present research is cross-sectional and, considering the nature, objectives and questions studied in this thesis, the research method is a descriptive field-finding (survey) type that is combined or mixed (qualitative and quantitative) and was carried out in three stages as follows.

The statistical population studied in this research consists of two groups:

1- In the qualitative part, faculty members of universities and higher education institutions of North Khorasan province in the fields of social sciences, sociology, education and training, experts and specialists in education and training departments and the provincial General Directorate of Education who have more than 20 years of educational and training experience in the field of education and sociology.

2- In the quantitative part, education and training experts, managers, teachers of education and training and faculty members in related fields.

In this research, in the qualitative stage, using a purposeful method and considering the saturation law, 18 people were selected as a statistical sample. In the quantitative stage, first, using stratified random sampling, different education groups, managers, teachers of education and faculty members in North Khorasan province were selected, which numbered 12,652 people. The sample size was calculated as 375 people using the Cochran formula.

To analyze the quantitative data obtained from the questionnaire, descriptive and inferential statistical methods were used. In the descriptive section, frequency distribution tables and graphs were used to describe the research variables. In the statistical inference section, the structural equation modeling method (exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis of the first and second stages) using version 23 of SPSS software and AMOS software will be used.

Results

Table 1. Factor loading values of psychological components of civic literacy

Overarching themes	Factor loading	Critical value	Significance level	Organizing themes	Factor loading	Critical value	Significance level
Requirements	0.44	5.39	0.001	Theme1	0.74	4.68	0.001
				Theme2	0.52	5.32	0.001
Psychological information	0.41	4.68	0.001	Theme1	0.49	3.44	0.001
				Theme2	0.60	4.18	0.001
				Theme3	0.52	5.21	0.001
Psychological interest	0.55	4.95	0.001	Theme1	0.39	4.08	0.001
				Theme2	0.41	4.47	0.001
Psychological participation	0.47	5.32	0.001	Theme1	0.50	5.44	0.001
				Theme2	0.61	4.27	0.001

The estimated values in the table above indicate that the factor loadings related to all the comprehensive and organizing themes of the concept of psychological citizenship literacy are in a favorable state. In other words, the correlation of the concept of

psychological citizenship literacy with the comprehensive and organizing themes is estimated to be high, and as a result, the instrument for measuring this concept has factor validity.

Table 2. Factor loading values of psychological components of civic literacy

Overarching themes	Factor loading	Critical value	Significance level	Organizing themes	Factor loading	Critical value	Significance level
Psychological citizenship literacy	0.61	5.25	0.001	Requirements	0.61	5.69	0.001
				Psychological information	0.44	4.46	0.001
				Psychological interest	0.58	4.27	0.001
				Psychological participation	0.55	4.18	0.001

The estimated values in the table above indicate that the factor loadings related to the dimensions and organizing concepts of the psychological components of civic literacy are in a favorable state. In other words, the correlation of the psychological components of civic literacy with the dimensions and organizing concepts is estimated to be high, and the result of the measurement tool has factor validity.

Conclusion

The purpose of the present study was to design and validate the psychological components of citizenship literacy in order to present a desirable model. The results showed that psychological citizenship literacy takes place in different contexts and has various dimensions, such as: political, social, and cultural dimensions. Citizenship is psychological interest in

various local, national, and global communities and membership in the political community, which in all three contexts of local, national, and global citizenship, psychological information about the relationships and relationships in that context and the ability to understand and analyze problems and try to solve them peacefully and observe moral and human values such as justice, equality, and freedom are the basic conditions for desirable citizenship behavior. The results of the present study were consistent with the findings of Helton et al. (2023), Anditasari (2023), Madakir (2022), Wallstrom (2022), Sarakin (2021), Shafiee et al. (2019), Vaziri Aghdam et al. (2019). The educational system provides opportunities for learners to test different values and beliefs from different perspectives. The fact that citizens can find and value psychological information about their role and also have active psychological participation in national interests is a strong reason for this issue that the educational system should educate individuals in the field of citizenship. Citizenship is not something that happens after graduating from school, but is learned and practiced in daily behaviors and interactions, and the best place to practice citizenship is school. In other words, the main responsibility for cultivating and strengthening citizenship values and skills lies with the educational system (Fathi and Saadatmand, 2015). With Expanding the scope of information and communication in the era of information explosion, it is not possible to teach all information to learners, even in its most specialized form, as a result of education and training of citizenship education will be faced with the process of selecting information so that the learner can achieve the possibility of positive use of information as a self-directed citizen in the process of globalization while maintaining local requirements. Therefore, if society needs useful and effective citizens, then it must be ensured that citizens are educated through opportunities to acquire the necessary skills, abilities and information. Citizenship is a lifelong process and therefore, all people throughout their lives need education

appropriate to citizenship at various stages of life. Of course, this is realized when the educational space of society takes on a democratic space, and this is not possible except on the condition of establishing a democratic political system (in which individuals see themselves as responsible to society and free to perform their citizenship duties) and, as a result, enjoy the rights that arise from it. In this democratic environment, students also need to be educated in the areas of morality, social development, and accurate and objective knowledge and understanding of the world.

It is suggested that secondary school students be given the necessary training in knowledge, skills, attitudes and values of citizenship. Secondary schools and formal and informal educational programs should pay attention to the psychological requirements of citizenship. Tolerance of the community environment, a sense of civic responsibility, critical thinking, justice and equality, obedience to the law and social norms should be taught.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is based on the first author's doctoral dissertation in Educational Management at Islamic Azad University. In order to comply with ethical principles in this research, an attempt was made to collect information by obtaining informed consent. Participants were also reassured about the confidentiality of the protection of personal information and the presentation of results without mentioning the names and details of the identity of individuals

Funding: This study was conducted as a PhD thesis with no financial support.

Authors' contribution: In this article, the first author of the research has collected the analysis plan with the guidance of the second author and the general report by the method of the third author.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: We are grateful to all those who collaborated in the research.

طراحی و اعتباریابی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی به منظور ارائه الگوی مطلوب

سید علی سعادت^۱، محبوبه سلیمان پورعمران^۲، رویا افراسیابی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

۲. استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

۳. استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۳

بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۰۱

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۰۵

انتشار برخط: ۱۴۰۲/۰۹/۰۱

کلیدواژه‌ها:

سواد شهروندی روانشناختی،

الزامات روانشناختی شهروندی،

اطلاعات روانشناختی،

علاقه روانشناختی،

مشارکت روانشناختی

زمینه: یک گام مهم برای پرداختن به اهداف آموزشی یک جامعه و یکی از عناصر مهم برای توسعه بلندمدت جوامع پرداختن به سواد شهروندی است. از این رو تمامی مجامع آموزشی تلاش می‌کنند تا در زمینه سواد شهروندی آموزش‌هایی ارائه کنند. سواد شهروندی ابعادی دارد که پرداختن به ابعاد روانشناختی آن حائز اهمیت است.

هدف: هدف پژوهش حاضر، طراحی و اعتباریابی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی به منظور ارائه الگوی مطلوب بود.

روش: روش پژوهش استفاده از طرح پژوهش آمیخته (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی بود. در بخش کیفی، جامعه‌ی آماری، اعضای هیأت علمی و خبرگان، متخصصان و صاحب‌نظران بودند که ۱۸ نفر با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در بخش کمی از اعضای هیأت علمی حوزه تعلیم و تربیت و جامعه‌شناسی، مدرسین و خبرگان آموزش و پرورش استان خراسان شمالی، به تعداد ۳۴۷ نفر به شیوه‌ی تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی با تحلیل مضمون و کدگذاری و داده‌های کمی با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. در بخش استنباط آماری نیز از روش الگویابی معادلات ساختاری (تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول و دوم) با استفاده از نسخه ۲۳ نرم‌افزار SPSS و نرم‌افزارهای AMOS استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش منجر به شناسایی و تأیید ۴ مقوله اصلی و ۲۰ عامل فرعی طبقه‌بندی نمود. یافته‌ها نشان داد این کدها شامل الزامات روانشناختی شهروندی، اطلاعات روانشناختی، علاقه روانشناختی، مشارکت روانشناختی می‌باشد. همچنین نتایج نشان داد که الگوی استخراج شده، از اعتبار درونی مناسب برخوردار می‌باشد.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که سواد شهروندی روانشناختی در بافت‌های متفاوتی صورت می‌گیرد و ابعاد گوناگونی دارد، مانند: ابعاد سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شهروندی علاقه روانشناختی جامعه‌های گوناگون محلی، ملی و جهانی و عضویت داشتن در جامعه سیاسی است.

استناد: سعادت، سید علی؛ سلیمان پورعمران، محبوبه؛ و افراسیابی، رویا (۱۴۰۲). طراحی و اعتباریابی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی به منظور ارائه الگوی مطلوب. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۲، شماره ۱۲۹، ۲۳۵-۲۴۶.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۲، شماره ۱۲۹، ۱۴۰۲. DOI: [10.52547/JPS.22.129.235](https://doi.org/10.52547/JPS.22.129.235)

مقدمه

شهروندی مفهومی گسترده است که متضمن حقوق و مسئولیت‌هایی برای فرد در جامعه است. رشد و پویایی جامعه به وجود شهروندانی وابسته است که برای مشارکت روانشناختی در امور اجتماعی و سیاسی احساس تعهد کنند و از دانش و نگرش لازم در این زمینه برخوردار باشند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۱). تربیت شهروندی یکی از مباحث مهم در حوزه مطالعات اجتماعی، سیاسی و علوم تربیتی است (احمدی دستجردی و همکاران، ۱۴۰۰). یک گام مهم برای پرداختن به اهداف آموزشی یک جامعه و یکی از عناصر مهم برای توسعه بلندمدت جوامع پرداختن به سواد شهروندی است. از این رو تمامی مجامع آموزشی تلاش می‌کنند تا در زمینه سواد شهروندی آموزش‌هایی ارائه کنند. سواد شهروندی ابعادی دارد که پرداختن به ابعاد روانشناختی آن حائز اهمیت است. شرایط لازم برای تسلط بر سواد شهروندی، آموزش نظام‌مند شهروندی در مدرسه، شکل‌گیری فرهنگ حقوقی در خانواده‌ها و در دسترس بودن اینترنت است (ساراکین، ۲۰۲۱). محققان تأکید می‌کنند که «سواد شهروندی برای ساختن یک جامعه سالم بسیار مهم است. بسیاری از مطالعات ثابت می‌کنند که بهبود سواد شهروندی و همدلی اجتماعی، سطح بالاتر مشارکت مدنی را تعیین می‌کند (هیلتون، ۲۰۲۳). مفهوم سواد شهروندی در اینجا به عنوان توسعه دانش در مورد جهان، یادگیری رفتار مسئولانه در جهان و درک خود در جهان درک می‌شود. سواد شهروندی هم در مورد آگاهی از حقایق و رویدادها و هم در مورد یک گفت‌وگو کلاسی است که برای گفتگوهای مسئولانه و تأملی به بیرون از موضوع، به سمت محیط اجتماعی و فیزیکی باز می‌شود (والستروم، ۲۰۲۲).

سواد شهروندی یک امر ضروری در شکل دادن به شخصیت دانش‌آموزان است. پایین بودن سواد دانش‌آموزان در زمینه سواد شهروندی تأثیر بسزایی خواهد داشت و باعث ایجاد مشکلات مختلف ملی می‌شود (ماداکیر، ۲۰۲۲). تحقق سواد مدنی در یادگیری آموزش شهروندی از طریق چندین رویکرد یادگیری انجام می‌شود، از جمله (۱) مدل یادگیری برای حمایت از فرآیند درک دانش‌آموز از طریق فعالیت‌های پروژه شهروندی به کار می‌رود. (۲) از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا در مورد مسائل شهروندی با سیستم حل مسئله صحبت کنند، سپس از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که آن‌ها را در قالب یک رزومه یادداشت کنند. (۳) فعالیت‌های عملی

دموکراتیک در قالب انتخاب رؤسای شوراهای دانش‌آموزی به عنوان ابزاری برای یادگیری شهروندی. (۴) برنامه سوادآموزی ۲۰ دقیقه قبل از یادگیری. قبل از ورود به کلاس، دانش‌آموزان به مدت یک ساعت کتاب می‌خوانند، اعم از بسته‌های آموزشی، رمان، ترم و غیره. (۵) دادن تکالیف در مورد بینش مدنی. این تحقیق به بهبود کیفیت یادگیری مدنی و ایجاد انگیزه کمک می‌کند (آندیتاساری، ۲۰۲۳). شهروندان کشور باید حقوق و تکالیف، قوانین، ارزش‌ها و رویه‌های مربوط به شرایط هستی را در کنار هم به طور جامع، مسالمت‌آمیز و آبرومندانه بشناسند (ماداکیر، ۲۰۲۳). از طریق سواد شهروندی روانشناختی، می‌تواند شخصیت ملی مانند ناسیونالیسم، نظم و انضباط، اعتماد به نفس، رفتار صادقانه در برخورد با مشکلات، احساس مسئولیت، کنجکاوی و مراقبت از محیط زیست را در افراد ایجاد کرد. برخی عناصر اساسی سواد شهروندی روانشناختی از جمله (۱) تقویت جنبه‌های یکپارچه بین دانش با منطق و صداقت، (۲) پرورش حس ناسیونالیسم، (۳) تحمل فضا، (۴) پرورش ارزش‌های دموکراتیک، (۵) به اجرا درآوردن قانون را می‌توان در وجود دانش‌آموزان نهادینه نمود (چونگ، ۲۰۱۰).

تربیت شهروندی فرآیندی است که انسان را برای زیستن مسئولانه، خلاقانه، ارزشمندانه، قانون‌مدارانه و آگاهانه در جامعه آماده و فرد در عین مشارکت روانشناختی فعال در زندگی و نهادهای اجتماعی، ارزش‌های اخلاقی و هنجارهای فرهنگی جامعه را در خود درونی و در راستای اصلاح و پیشرفت آن‌ها گام برمی‌دارد. مهم‌ترین هدف تربیت شهروندی کمک به افراد برای کسب هویت فردی، ملی و جهانی بوده تا بتوانند به عنوان یک شهروند جهانی به دنبال کاهش و حل مشکل‌ها و چالش‌های بین‌المللی مانند فقر جهانی، بیماری‌های پاندمیک و غیره باشند (چو، ۲۰۱۸).

تربیت شهروندان مسئول و آگاه یکی از بنیادی‌ترین رسالت‌های نظام آموزشی در کشورهای گوناگون است. هر کشور در قالب آموزش رسمی و غیررسمی، وظیفه آماده کردن شهروندان را برای ورود به زندگی اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی دارد که در قالب آموزش مستقیم شهروندی از طریق گنجاندن عنوان درسی به همین نام یا در قالب آموزش دروس مختلف انجام می‌پذیرد (جمالی تازه‌کند و همکاران، ۱۳۹۲). در حال حاضر بسیاری از نظام‌های آموزشی در پی ارائه دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های مورد نیاز به منظور آماده‌سازی فراگیرندگان برای مواجهه با

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: این پژوهش به لحاظ نوع هدف کاربردی است به این دلیل که در راستای عمل و نیازهای جامعه به انجام می‌رسد. از نظر زمان، پژوهش حاضر از نوع مقطعی می‌باشد و با توجه به ماهیت، اهداف و سؤالات مورد مطالعه در این رساله، روش تحقیق، توصیفی از نوع زمینه‌یابی (پیمایشی) است که به صورت ترکیبی یا آمیخته (کیفی و کمی) که در سه مرحله به صورت زیر انجام گرفت.

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش مشتمل بر دو گروه است:

۱. در بخش کیفی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی استان خراسان شمالی در رشته‌های علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی، تعلیم و تربیت هستند، کارشناسان و متخصصان تعلیم و تربیت ادارات و اداره کل آموزش و پرورش استان که دارای بیش از ۲۰ سال تجربه آموزشی و تربیتی در حوزه تعلیم و تربیت و جامعه‌شناسی می‌باشد.

۲. در بخش کمی، کارشناسان تعلیم و تربیت، مدیران، دبیران آموزش و پرورش و اعضای هیأت علمی در رشته‌های مرتبط می‌باشند.

در این پژوهش در مرحله کیفی با استفاده از روش هدفمند و با در نظر گرفتن قانون اشباع تعداد ۱۸ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. در مرحله کمی ابتدا با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای گروه‌های مختلف تعلیم و تربیت، مدیران، دبیران آموزش و پرورش و اعضای هیأت علمی در استان خراسان شمالی مورد انتخاب قرار گرفت که تعداد آن‌ها ۱۲۶۵۲ نفر هستند حجم نمونه با فرمول کوکران ۳۷۵ نفر محاسبه شد.

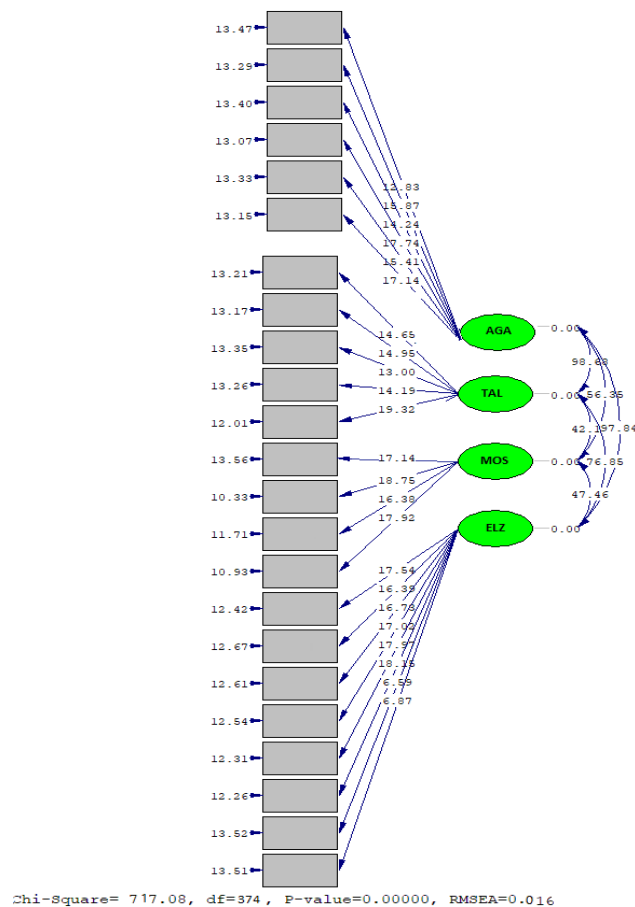
جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کمی بدست آمده از پرسشنامه، از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در بخش توصیفی از جداول توزیع فراوانی و نمودارها برای توصیف متغیرهای پژوهش استفاده شد. در بخش استنباط آماری نیز از روش الگویابی معادلات ساختاری (تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول و دوم) با استفاده از نسخه ۲۳ نرم‌افزار SPSS و نرم‌افزارهای AMOS استفاده خواهد شد.

یافته‌ها

مسائل و چالش‌های زندگی آینده آنان هستند و با استفاده از سیاست‌های راهبردی گوناگون، امکان رشد و گسترش مبانی آموزش مداوم را دنبال می‌کنند (کشاورز و همکاران، ۱۳۹۷).

توجه به مؤلفه‌های شناسایی شده و ورود آن‌ها به سیاست‌های هدف گذارانه، کتاب‌های درسی و بخش‌های اجرایی برنامه درسی دوره عمومی می‌تواند دانش‌آموزان دوره ابتدایی را با حقوق شهروندی آشنا نموده، مطالبه‌گری‌شان را افزون‌تر سازد و زندگی اجتماعی‌شان را قاعده‌مند و منظم کند. اثر این آموزش‌ها بر دولت نیز این‌گونه خواهد بود که کارکرد حاکمیتی‌اش عمیق‌تر و گسترده‌تر می‌شود (موسوی و همکاران، ۱۴۰۱). در ضرورت توجه به تربیت شهروندی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، آموزش و پرورش ب‌ه‌عنوان متولی اصلی تعلیم و تربیت وظیفه دارد آداب و مهارت‌های زندگی را در دانش‌آموزان تقویت نماید و توانایی حل مسائل و عمل به آموخته‌ها برای بهبود زندگی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان را افزایش دهد (کرمی و همکاران، ۱۴۰۰).

در حال حاضر چشم‌اندازهای مربوط به شهروندی ملی بین کشورها متفاوت است که منعکس‌کننده تفاوت در زمینه سیاسی و تاریخی و سایر عوامل است (یونسکو، ۲۰۱۵). سوادآموزی شهروندی اهدافی دارد که در راستای آموزش شهروندی است. این دو چیز به هم مرتبط هستند زیرا هر دو یک جهت دارند: تشکیل جامعه خوب. شهروندی برای اجتماعی شدن اجتماعی بین کودکان، جوانان و والدین بسیار مهم است. شهروندی یک مهارت مهم است زیرا دانش‌آموزان را ملزم می‌کند تا قدرت‌ها و وظایف جامعه دولتی را در سطوح محلی، منطقه‌ای و ملی، یعنی استفاده از انگیزه‌های مشترک، بدانند. این مطالعه با هدف تعیین فعلیت سواد شهروندی در فرآیند یادگیری آموزش شهروندی در مدارس انجام شده است. یکی از سازمان‌ها یا نظام‌هایی که نقش مؤثری در تربیت شهروندی دارد، سازمان یا نظام آموزش و پرورش است و از سوی دیگر تربیت شهروندی در دانش‌آموزان متوسطه به دلیل ماهیت شهروندی یافتن این دانش‌آموزان، اهمیت ویژه دارد. بر اساس ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی شده، الگوی ابعاد و مؤلفه‌های تربیت شهروندی دانش‌آموزان متوسطه می‌تواند طراحی شود و در این زمینه، متخصصان و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش می‌توانند گام مؤثری در جهت افزایش شناخت مؤلفه‌های روانشناختی شهروندی دانش‌آموزان متوسطه از طریق الگوی مؤلفه‌های شناسایی شده بردارند.

شکل ۱. الگو عاملی مرتبه دوم مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی

جدول ۱. شاخص‌های ارزیابی الگو عاملی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی

شاخص	درجه آزادی	کای اسکوتر نسبی	شاخص برازش تطبیقی	شاخص برازش تطبیقی مقتصد	ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد	شاخص برازش
مقدار	۳۷۴	۷۱۷/۰۸	۰/۰۱۶	۰/۶۳	۰/۰۹	۰/۹۱

شاخص‌های ارزیابی کلیت الگو عاملی در مجموع بیانگر این است که برازش داده‌ها به الگو برقرار است، به عبارت دیگر همه شاخص‌ها در دامنه مطلوبیت و دلالت بر مطلوبیت الگو عاملی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی دارند.

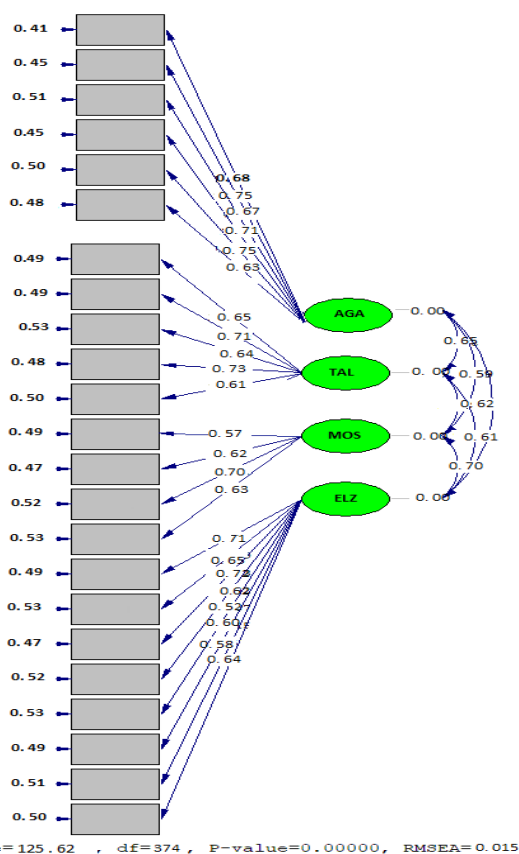
مقادیر برآورد شده در جدول ۲ بیانگر این است بارهای عاملی مربوط به همه مضامین فراگیر و سازمان‌دهنده مفهوم سواد شهروندی روانشناختی در وضعیت مطلوبی قرار دارند، به عبارت دیگر همبستگی مفهوم سواد شهروندی روانشناختی با مضامین فراگیر و سازمان‌دهنده در حد بالا برآورد

می‌شوند و در نتیجه ابزار سنجش از این مفهوم از اعتبار عاملی برخوردار است.

مفهوم مدرسه‌امن از طریق ابعاد و مضامین پایه زیر مورد سنجش قرار گرفته است:

مضامین فراگیر	بار عاملی	مقدار بحرانی	سطح معنی داری	مضامین سازمان دهنده	بار عاملی	مقدار بحرانی	سطح معنی داری
الزامات	۰/۴۴	۵/۳۹	۰/۰۰۱	مضمون ۱	۰/۷۴	۴/۶۸	۰/۰۰۱
				مضمون ۲	۰/۵۲	۵/۲۳	۰/۰۰۱
				مضمون ۱	۰/۴۹	۳/۴۴	۰/۰۰۱
اطلاعات روانشناختی	۰/۴۱	۴/۶۸	۰/۰۰۱	مضمون ۲	۰/۶۰	۴/۱۸	۰/۰۰۱
				مضمون ۳	۰/۵۲	۵/۲۱	۰/۰۰۱
علاقه روانشناختی	۰/۵۵	۴/۹۵	۰/۰۰۱	مضمون ۱	۰/۳۹	۴/۰۸	۰/۰۰۱
				مضمون ۲	۰/۴۱	۴/۴۷	۰/۰۰۱
				مضمون ۱	۰/۵۰	۵/۴۴	۰/۰۰۱
مشارکت روانشناختی	۰/۴۷	۵/۳۲	۰/۰۰۱	مضمون ۲	۰/۶۱	۴/۲۷	۰/۰۰۱

مفهوم	مضامین پایه
مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی	الزامات روانشناختی شهروندی
	اطلاعات روانشناختی
	علاقه روانشناختی
	مشارکت روانشناختی

شکل ۲. الگو عاملی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی

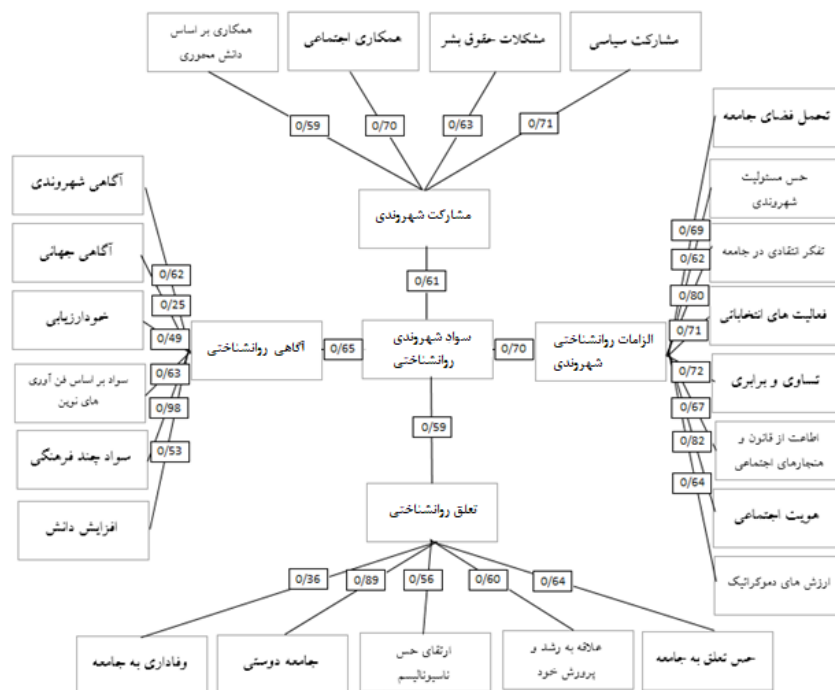
الگو عاملی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی به صورت الگو عاملی مرتبه دوم تدوین گردید، برآوردهای مربوط به این الگو، شامل شاخص‌های کلی برازش و پارامترهای اصلی در زیر گزارش شده است:

شاخص‌های ارزیابی کلیت الگو عاملی در مجموع بیانگر این است که برازش الگو برقرار است به عبارت دیگر همه شاخص‌ها در دامنه مطلوب و دلالت بر مطلوبیت الگو عالی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی دارند. مقادیر برآورد شده در جدول ۵ بیانگر این است که بارهای عاملی مربوط به ابعاد و مضامین سازمان‌دهنده مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی در وضعیت مطلوبی قرار دارند به عبارت دیگر همبستگی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی با ابعاد و مفاهیم سازمان‌دهنده در حد بالا برآورد می‌شوند و نتیجه ابزار سنجش از اعتبار عاملی برخوردار است.

شاخص	درجه آزادی	کای اسکوتر	شاخص برازش	شاخص برازش تطبیقی	ریشه دوم میانگین مربعات	شاخص برازش
مقدار	۳۲۵	۳/۲۵	۰/۹۰	۰/۷۲	خطای برآورد	هنجار شده
						۰/۸۸

جدول ۵. مقادیر بارهای عاملی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی

مضامین فراگیر	بار عاملی	مقدار بحرانی	سطح معنی داری	مضامین سازمان دهنده	بار عاملی	مقدار بحرانی	سطح معنی داری
سواد شهروندی روانشناختی	۰/۶۱	۵/۲۵	۰/۰۰۱	الزامات روانشناختی شهروندی	۰/۶۱	۵/۶۹	۰/۰۰۱
	۰/۶۱	۵/۲۵	۰/۰۰۱	اطلاعات روانشناختی	۰/۴۴	۴/۴۶	۰/۰۰۱
	۰/۶۱	۵/۲۵	۰/۰۰۱	علاقه روانشناختی	۰/۵۸	۴/۲۷	۰/۰۰۱
	۰/۶۱	۵/۲۵	۰/۰۰۱	مشارکت روانشناختی	۰/۵۵	۴/۱۸	۰/۰۰۱

شکل ۳. مدل نهایی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر طراحی و اعتباریابی مؤلفه‌های روانشناختی سواد شهروندی به منظور ارائه الگوی مطلوب بود. نتایج نشان داد که سواد شهروندی روانشناختی در بافت‌های متفاوتی صورت می‌گیرد و ابعاد گوناگونی دارد، مانند: ابعاد سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شهروندی علاقه روانشناختی جامعه‌های گوناگون محلی، ملی و جهانی و عضویت داشتن در جامعه سیاسی است، که هر سه بستر شهروندی محلی، ملی و جهانی اطلاعات روانشناختی از مناسبات و روابط در آن بستر و توانایی فهم و تجزیه تحلیل کردن مسائل و تلاش برای حل مسالمت‌آمیز آن‌ها و رعایت ارزش‌های اخلاقی و انسانی همچون عدالت، برابری و آزادی شرط اساسی رفتار مطلوب شهروندی است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های هلیتون و همکاران (۲۰۲۳)، آندیتاساری (۲۰۲۳)، ماداکیر (۲۰۲۲)، والستروم

(۲۰۲۲)، ساراکین (۲۰۲۱)، شفیع و همکاران (۱۳۹۹)، وزیري‌اقدام و همکاران (۱۳۹۹)، همسو بود. نظام آموزشی فرصت‌هایی را برای فراگیرندگان تدارک می‌بیند تا بتوانند ارزش‌ها و باورهای مختلف را از دیدگاه‌های متفاوت مورد آزمون قرار دهند. اینکه شهروندان بتوانند از نقش خود اطلاعات روانشناختی یابند و به آن ارج نهند و نیز مشارکت روانشناختی فعال در مصالح ملی داشته باشند، دلیل محکمی برای این موضوع است که نظام آموزشی باید در زمینه شهروندی به آموزش افراد مبادرت ورزد. شهروندی امری نیست که بعد از فراغت از مدرسه اتفاق بیفتد، بلکه در رفتارها و تعاملات روزانه آموخته و تمرین می‌شود و بهترین مکان برای تمرین شهروندی مدرسه است. به عبارت دیگر، مسئولیت اصلی پرورش و تقویت ارزش‌ها و مهارت‌های شهروندی بر دوش نظام آموزش و پرورش است (فتحی و سعادت‌مند، ۱۳۹۴). با گسترش دامنه‌ی اطلاعات و

ارتباطات در عصر انفجار اطلاعات، آموزش همه‌ی اطلاعات به فراگیران حتی در تخصصی‌ترین نوع آن، امکان‌پذیر نیست، در نتیجه تعلیم و تربیت باری تربیت شهروندی با فرآیند گزینش اطلاعات مواجه خواهد بود تا فراگیر بتواند در فرآیند جهانی شدن با حفظ اقتضائات محلی، به امکان بهره‌گیری مثبت از اطلاعات به عنوان یک شهروند خودراهر دست پیدا کند. بنابراین اگر جامعه به شهروندان مفید و مؤثر نیاز دارد، پس باید مطمئن شود که آیا شهروندان از طریق فرصت‌هایی برای اکتساب مهارت‌ها و توانایی‌ها و اطلاعات ضروری تربیت می‌شوند.

شهروندی یک فرآیند مربوط به تمام عمر است و به همین جهت، همه‌ی افراد در تمام طول زندگی خود نیازمند آموزش‌های متناسب با شهروندی در مراحل گوناگون زندگی هستند. البته این امر زمانی جامه عمل می‌پوشد که فضای آموزشی جامعه، فضایی دموکراتیک بخود گیرد و این ممکن نیست مگر به شرط استقرار نظام سیاسی مردم سالار (که در آن افراد خود را در مقابل جامعه مسئول و برای عمل به وظایف شهروندی) و در نتیجه برخورداری از حقوق مترتب بر آن آزاد می‌بینند. در این فضای دموکراتیک، دانش‌آموزان نیز نیازمند آن هستند که در زمینه‌های اخلاقی، رشد اجتماعی و دانش و درک درست و عینی از جهان، آموزش می‌بینند. در تمام تصمیم‌گیری‌های مربوط به خودشان در خانه و مدرسه و جامعه مشارکت روانشناختی کنند و به عنوان یک شهروند، به صورتی فعال در مناسبات اجتماعی متناسب با احوال خودشان قرار گیرند. آموزش و پرورش باید به کودکان و نوجوانان کمک کند تا شهروندانی مسئول، مشارکت روانشناختی کنندگانی فعال در امور زندگی اجتماعی و فرهنگی، یادگیرندگانی موفق و عالقمند و افرادی متکی به خود و قابل اعتماد بار آیند. افرادی که نه تنها ارزش‌ها و ویژگی‌های مورد ستایش جامعه را دارا باشند، بلکه بتوانند در راستای به‌سازی و ارتقای فرهنگ جامعه تلاش مؤثرتری را به نمایش گذارند. در سایه‌ی چنین برداشتی است که از نظر مربیان بزرگ تعلیم و تربیت. مدرسه نه تنها یک مکان جهت آماده شدن برای زندگی است، بلکه در حقیقت جایی برای تمرین زندگی و تجربه عرصه‌های مختلف آن است. به عبارت دیگر مدرسه مکانی برای یادگیری حقوق و مسئولیت‌های شهروندی است. از این رو آنچه که می‌تواند رسالت و فلسفه اصلی شکل‌گیری و توسعه‌ی مدارس را در دوران کنونی توجیه

کند، تربیت شهروندی و به عبارت دیگر عمل کردن مدارس به عنوان مدرسه زندگی است. در راستای احراز ویژگی‌های شهروندی، مدرسه باید مکانی برای تدارک فرصت‌های لازم و مناسب برای تجربه و تمرین در عرصه‌های مختلف زندگی باشد تا از این رهگذار، زمینه‌های لازم برای برطرف کردن نیازهای فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش‌آموزان فراهم آید. بنابراین مدرسه باید خود زندگی و نمونه و الگویی کوچک از جامعه باشد و در آن دانش‌آموزان در عرصه‌های مختلف نظیر حرفه، دین، سیاست، فرهنگ، علم و فناوری، خانواده، بهداشت محیط‌زیست، ارتباطات، و مانند آن به یادگیری بپردازند. این چگونگی مستلزم پرداختن هرچه بیشتر به سواد شهروندی روانشناختی و مهارت‌های زندگی در سطح مدارس است (فتحی و سعادت‌مند، ۱۳۹۴).

پیشنهاد می‌شود در مورد دانش، مهارت و نگرش‌ها و ارزش‌های شهروندی، آموزش‌های لازم به دانش‌آموزان متوسطه داده شود در مدارس متوسطه و برنامه‌های آموزشی رسمی و غیررسمی الزامات روانشناختی شهروندی مورد توجه قرار گیرد. تحمل فضای جامعه، حس مسئولیت شهروندی، تفکر انتقادی، عدالت و برابری، اطاعت از قانون و هنجارهای اجتماعی آموزش داده شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این پژوهش برگرفته از رساله نویسنده اول مقاله و با در نظر گرفتن تمام ملاحظات اخلاقی انجام گرفت. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان انجام شود. همچنین به شرکت‌کنندگان درباره رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی می‌باشد.

نقش هر یک از نویسندگان: در این مقاله نویسنده اول طرح پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه تحلیل را با راهنمایی نویسنده دوم و گزارش کلی به وسیله نویسنده سوم انجام داده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: از کلیه کسانی که در پژوهش همکاری کردند کمال تشکر و قدردانی را داریم.

منابع

احمدی، پروین؛ نراقی‌زاده، افسانه و کشاورز دیزجینی، سما (۱۴۰۱). سیر تحول مفهوم شهروندی در برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی.

فصلنامه علمی-پژوهشی تعلیم و تربیت. ۳۸ (۳): ۳۶-۷.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.10174133.1401.38.3.1.3>

باباخانی، سجاد (۱۴۰۱). بررسی رویکردها و اهداف تربیت شهروندی در نظام آموزش و پرورش ایران. دستاوردهای نوین در مطالعات علوم/انسانی، ۴۸ (۵): ۴۰-۵۳.

<http://noo.rs/uKOD0>

تمجیدتاش، الهام و مجلل چوبقلو، محمدعلی. (۱۳۹۲). بررسی تطبیقی فرآیند تربیت شهروندی در مقطع ابتدایی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران با کشور ژاپن. مطالعات علوم اجتماعی ایران. ۴۰ (۱۱): ۳۲-۱۸.

<http://noo.rs/ii1M9>

جمالی تازه‌کند، محمد؛ طالب‌زاده نوبریان، محسن و ابوالقاسمی، محمود (۱۳۹۲). تحلیل جایگاه مؤلفه‌های تربیت شهروندی در محتوای برنامه درسی علوم اجتماعی دوره متوسطه. نشریه پژوهش در برنامه‌ریزی درسی. ۱۰ (۱۰): ۱-۱۹.

https://www.sid.ir/fa/VEWSSID/J_PDF/33313923701.pdf

سند تحول بنیادین (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین. تهران: شورای انقلاب فرهنگی.

فتحی، محمدرضا و زهره سعادت‌مند. (۱۳۹۴). تربیت شهروندی در دانش‌آموزان ابتدایی، اولین کنفرانس علمی پژوهشی راهکارهای توسعه و ترویج آموزش علوم در ایران. گله دار، اداره آموزش و پرورش گله دار، دانشگاه پیام‌نور گله دار.

<https://www.sid.ir/paper/826732/fa>

شفیعی، صابر و حسینی، سیدعلی (۱۳۹۹). نقش مدارس در تربیت شهروندی دانش‌آموزان.

<https://civilica.com/doc/1242174>

References

- Adeyemi, J.O. (2018). Navigating Israeli citizenship: how do Arab-Palestinian teachers civicize their pupils?. *Race Ethnicity and Education*, 22(3), 391-409. <https://doi.org/10.1080/13613324.2018.1511527>
- Porteghal, A. (2014). New Literacies for Digital Citizenship. *Contemporary Educational Technology*, 4(2), 126-137. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cet/issue/25732/271482>

- Putnam, M. (2016). Pendidikan Kewarganegaraan Untuk Membangun Wawasan Global Warga Negara Muda, *Jurnal Cakrawala Pendidikan*, October 2014, 33 (3), 78-103. <http://dx.doi.org/10.21831/cp.v3i3.2379>
- Raharjo. (2018). Urgensi Civic Literacy Bagi Generasi Milenial. Surakarta. Disampaikan Seminar Nasional PPKn FKIP UNS. <https://ppkn.fkip.uns.ac.id/wp-content/uploads/2018>
- Riska, Angraini Saputri, Muchtarom, Triyanto, Winarno. (2019). Reinforcing Civics Literacy in Sustaining Students' Learning in the Industrial Era 4.0. *Universal Journal of Educational Research* 7(9A): 36-43. <http://dx.doi.org/10.13189/ujer.2019.071605>
- Stolle, F.E & Gidengil, D (2010). Citizenship and citizenship education: Canada in an international context.
- Anditasari, R. D., Sutrisno, S., Nur'aini, K. N., & Aristyowati, A. (2023). Actualization of Civic Literacy in the Learning of Citizenship in High School. *International Journal of Educational Qualitative Quantitative Research*, 2(1), 7-11. <https://doi.org/10.58418/ijeqr.v2i1.36>
- Hylton, M. E., Lane, S. R., Smith, T. R., Ostrander, J., & Powers, J. (2023). The voter engagement model: Preparing the next generation of social workers for political practice. *Journal of Social Work Education*, 59(2), 423-437. <https://doi.org/10.1080/10437797.2021.2009945>
- Madakir, M., Firdaus, S., Hajam, H., & Hidayat, A. (2022). Multicultural Islamic education of nurcholis Madjid perspective: A literature review. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 9(5), 191-201. <http://dx.doi.org/10.18415/ijmmu.v9i5.3731>
- Sorokin, A., Polovnikova, A., Kirillov, V., Kalabukhova, G., & Maslova, N. (2021). The current state of civic literacy of schoolchildren: research materials of Moscow education. *SHS Web of Conferences*. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219802006>
- Wahlstrm, N. (2022). School and democratic hope: The school as a space for civic literacy. *European Educational Research Journal*, 21(6), 994-1008. <https://doi.org/10.1177/14749041221086721>
- Fathi, Mohammadreza and Zohra Saadatmand. (2014). Citizenship in elementary school students, the first scientific research conference on the development and promotion of science education in Iran. Goledar, Goledar Education Department, Payam Noor Goledar University. <https://www.sid.ir/paper/826732/fa>